Sant Pere de Roda

M'agrada aproximar-me amb certa freqüència als dos grans monuments medievals de l'extrem més oriental de les terres de Girona: Sant Quirze de Colera i Sant Pere de Roda. Sant Quirze en una vall recòndita, amb horitzons limitats i Sant Pere de Roda encimbellat, obert a l'horitzó, literalment penjat sobre el mar de Port de la Selva i Llançà. Sant Quirze encatauat i Sant Pere alterós. Dues cares d'una colonització religiosa, espiritual i agrícola secular i mil·lenària. Malgrat el meu vertigen declarat m'agrada fer sovint la carretera de Vilajuïga al Port de la Selva, en aquest sentit o el contrari, i deixar-me sorprendre per la força de la monumentalitat arrapada a la muntanya en una localització que neix d'una decisió arriscada però segurament necessària.

En un i altre monument la manca de vida conventual ha buidat d'ànima dues fàbriques monumentals que ara s'expressen en la nuesa de les seves ruïnes apuntalades i reconstruïdes. Tots dos monuments mostren encara les ferides dels darrers segles de penúria, incúria, abandonament, saqueig i vandalització.

He explicat de forma reiterada com Joan Subias Galter mentre es preocupava que la Diputació de Girona tramités l'expedient de declaració de Sant Pere de Roda (també Santa Maria de Vilabertran) com a Monument Nacional (declarat el 1930) instava les autoritats a requerir els alcaldes de Vilajuïga, el Port de la Selva i la Selva de Mar a vigilar l'entorn del monestir. Es tractava d'impedir els actes de vandalisme i la reducció del temple i monestir a una simple pedrera de la que sovint s'extreien pedres amb voladures amb explosius de columnes a la gran nau central.

La romànica i romàntica nuesa dels murs, els grans finestrals oberts, es mostren sense cap mena d'ornamentació i les peces del mestre de Cabestany i els capitells del claustre s'escampen per Museus i col·leccions del món. Encara avui Sant Pere de Roda és un immens trencaclosques a mig reconstruir i pendent d'enllaçar la seva coneguda i reconeguda esplendor medieval amb els posteriors segles de mediocritat i decadència. La memòria de l'antiga saviesa que transitava de monestir en monestir i d'escriptori en escriptori de la Seu d'Urgell a Ripoll, a Vic, a Cuixà a Sant Pere de Roda o a Roma aixeca amb orgull simbòlic la Bíblia de Sant Pere de Roda, i moltres mostres més d'un art, d'una iconografia i d'una transmissió del coneixement que feien del Pirineu una autèntica columna vertebral molt més que una barrera separadora.

Avui, però, l'actualitat de Sant Pere de Roda transita per altres camins. Des de fa un temps tots els indicadors toponímics ens han sobtat amb la denominació Sant Pere de Rodes violentant tota la tradició oral i els usos i costums seculars, així com la documentació. Narcís Garolera, de la Universitat Pompeu Fabra ha fet bandera del rebuig d'aquesta denominació i ha publicat al número 111 (corresponent a l'hivern de 2017) de la revista Els Marges una mena de lletra de combat «En defensa de Sant Pere de Roda» (p. 78-98).

D'acord amb la línia argumental de Narcís Garolera la proximitat de Santa Maria de Roses hauria propiciat una confusió entre dues denominacions: Roses (Rhode pels grecs) i Roda que segons Joan Coromines tindria un orígen cèltic ROTA). Així seguint el fil de Coromines Garolera defensa que la serra i el monestir són la Serra de Roda i Sant Pere de Roda, mentre que Roses s'ha de reservar per la badia i la vila marinera i els seus monuments. Garolera cita Coromines: «la tradició viva i multisecular ha estat sempre, i únicament Sant Pere de Roda» i afegeix «Crec que té més raó que un sant, perquè té en compte l'ús popular del nom i esmenta testimonis documentals sobradament probatoris».

A continuació Garolera ens presenta un repertori de fonts que acrediten la confusió, la duplicitat i sobretot l'abundància de referències de trota mena a favor de l'ús habitual de la forma Roda. Sobre aquesta base Garolera articula unes conclusions que resumeixo: 1. La majoria d'autors des del segle XVI al XIX s'han referit a Sant Pere de Roda; alguns autors dels segles XVII i XVIII van expressar dubtes entre una forma o altra. 2. els autors, escriptors i historiadors del XIX i del XX s'han referit de forma molt majoritària a Sant Pere de Roda. 3. Coromines, com a argument d'autoritat: Roses provindria de Rodes, Rhode, dels grecs in Roda de Rota, cèltic. 4. Papell admet que l'ús habitual és Roda i 5. Els habitants de la comarca sempre han parlat de Sant Pere de Roda.

Transcric el paràgraf conclusiu de Garolera: «D'aquestes conclusions es desprèn que l'autor d'aquest article és contrari a l'actual denominació del monestir (Sant Pere de Rodes), i proposa a les autoritats acadèmiques i administratives de Catalunya la restitució del nom tradicional (Sant Pere de Roda), viu a l'Empordà durant centúries, consignat als primers mapes del país, atestat per la majoria d'historiadors, defensat categòricament per Joan Coromines, i usat pels escriptors catalans al llarg de quatre segles».

Confesso que no sóc filòleg i que no puc endinsar-me en les arrels de la polèmica. Vull només deixar constància de la meva simpatia explícita i radical cap a aquest al·legat que no em sembla gratuït, sinó fonamentat. Tota la vida n'he dit Sant Pere de Roda i no acabo de veure les raons pel decantament actual sobretot si com a mínim hi poden haver dubtes raonables sobre l'opció que han près les nostres autoritats.

Font del document: http://www.diaridegirona.cat/opinio/2017/06/30/sant-pere-roda/854256.html?utm_source=rss